DOMSTOLENS DOM
den 3 oktober 2000 *

I mål C-58/98,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG), från Amtsgericht Heinsberg (Tyskland), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mot

Josef Corsten,

angående tolkningen av artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) och artiklarna 60, 65 och 66 i EG-fördraget (nu artiklarna 50 EG, 54 EG och 55 EG) samt av rådets direktiv 64/427/EEG av den 7 juli 1964 med detaljbestämmelser om övergångsåtgärder för egenföretagare inom tillverknings- och processindustrin tillhörande ISIC-huvudgrupperna 23—40 (industri och hantverk) (EGT L 117, 1964, s. 1863; svensk specialutgåva, område 6, volym 1, s. 22),

* Rättegångsspråk: tyska.

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena J.C. Moitinho de Almeida, D.A.O. Edward (referent), L. Sevón och R. Schintgen samt domarna P.J.G. Kapteyn, C. Gulmann, H. Ragnemalm och M. Wathelet,

generaladvokat: G. Cosmas,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H.A. Rühl,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Kreis Heinsberg, genom J. Nießen, Kreisrechtsrat, i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom E. Röder, Ministerialrat, förbundsekonomiministeriet, och C.-D. Quassowski, Regierungsdirektor, samma ministerium, båda i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom C. Stix-Hackl, Gesandte, förbundsutrikesministeriet, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom B. Mongin och M. Niejahr, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 5 oktober 1999 av: Kreis Heinsberg och kommissionen,

och efter att den 30 november 1999 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Amtsgericht Heinsberg har genom beslut av den 13 februari 1998, som inkom till domstolen den 27 februari samma år och som kompletterades den 22 juni 1998, i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG) ställt en fråga om tolkningen av artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) och artiklarna 60, 65 och 66 i EG-fördraget (nu artiklarna 50 EG, 54 EG och 55 EG) samt av direktiv 64/427/EEG av den 7 juli 1964 med detaljbestämmelser om övergångsåtgärder för egenföretagare inom tillverknings- och processindustrin tillhörande ISIC-huvudgrupperna 23—40 (industri och hantverk) (EGT L 117, 1964, s. 1863; svensk specialutgåva, område 6, volym 1, s. 22).

2 Frågan har uppkommit i ett brottmål vid nämnda domstol mot Josef Corsten, som åtalats för att ha brutit mot den tyska lagen om bekämpning av svartarbete.

3 Artikel 59 första stycket i fördraget föreskriver följande:

"Inom ramen för nedanstående bestämmelser skall inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen gradvis avvecklas under övergångstiden för medborgare i medlemsstater som har etablerat sig i en annan stat inom gemenskapen än mottagaren av tjänsten."

4 Artikel 66 i fördraget föreskriver att artikel 55 i EG-fördraget (nu artikel 45 EG), artiklarna 56 och 57 i EG-fördraget (nu artiklarna 46 EG och 47 EG i ändrade lydelser) och artikel 58 i EG-fördraget (nu artikel 48 EG), som återfinns i tredje delen, avdelning III, kapitel 2 i fördraget under rubriken "Etableringsrätt", skall tillämpas på friheten att tillhandahålla tjänster.

5 Artikel 56.1 i fördraget föreskriver följande:

"Bestämmelserna i detta kapitel och åtgärder som vidtagits med stöd av dessa skall inte hindra tillämpning av de bestämmelser i lagar och andra författningar som föreskriver särskild behandling av utländska medborgare och som grundas på hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa."

6 På grundval av artiklarna 54.1 och 63.1 i EG-fördraget (nu artiklarna 44.1 EG och 52.1 EG i ändrade lydelser) antog rådet den 18 december 1961 två allmänna

handlingsprogram för upphävandet av begränsningar av etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster (EGT 2, 1962, s. 36 respektive 32). För att underlätta genomförandet av dessa program antog rådet bland annat den 7 juli 1964 direktiv 64/427.

7 Detta direktiv föreskriver huvudsakligen ett system för ömsesidigt erkännande av yrkeserfarenhet som uppnåtts i ursprungslandet och som tillämpas såväl på etablering som på tillhandahållande av tjänster i en annan medlemsstat.

8 Artikel 3 i direktiv 64/427 föreskriver följande:

"I de fall då möjligheten att påbörja eller utöva sådan verksamhet som avses i artikel 1.2 [egenföretagare inom tillverknings- och processindustrin tillhörande ISIC-huvudgrupperna 23—40 (industri och hantverk)] i en medlemsstat är avhängig av innehav av allmänna, kommersiella eller yrkesmässiga kunskaper och färdigheter skall den medlemsstaten som tillräckligt bevis på detta godta det faktiska utövandet av verksamheten i fråga i en annan medlemsstat under någon av följande perioder:

a) Sex på varandra följande år antingen som egenföretagare eller som företagsledare.

b) Tre på varandra följande år i självständig ställning eller som företagsledare i de fall då förmånstagaren kan styrka att han har förvärvat minst tre års utbildning för verksamheten i fråga genom att förete ett av staten erkänt

intyg eller som enligt behörig yrkesorganisation till fullo uppfyller de krav som denna ställer för näringsverksamheten i fråga.

c) Tre på varandra följande år i självständig ställning i de fall då förmånstagaren kan styrka att han utövat verksamheten i fråga i minst fem år i en icke självständig ställning.

d) Fem på varandra följande år i chefsbefattning, varav minst tre år i teknisk chefsställning med ansvar för en eller flera avdelningar inom företaget i de fall då förmånstagaren kan styrka att han har förvärvat minst tre års föregående utbildning för verksamheten i fråga genom att förete ett av staten erkänt intyg eller har en utbildning som enligt behörig yrkesorganisation till fullo uppfyller de krav som denna ställer för näringsverksamheten i fråga.

I de fall som avses i a och c skall verksamheten inte ha upphört mer än tio år före dagen för den ansökan som avses i artikel 4.3."

Artikel 4 i direktiv 64/427 föreskriver följande:

"För tillämpningen av artikel 3 gäller följande:

1. De medlemsstater där möjligheten att påbörja eller utöva någon av de former av näringsverksamhet som avses i artikel 1.2 är avhängig av innehav av allmänna, kommersiella eller yrkesmässiga kunskaper eller färdigheter skall med kommissionens bistånd informera de övriga medlemsstaterna om det som är

mest utmärkande för denna näringsverksamhet (beskrivning av de olika formerna av verksamhet inom näringen i fråga).

2. Den myndighet som utsetts för detta ändamål i förmånstagarens senaste hemvistland skall intyga, vilka former av yrkesmässig verksamhet som faktiskt utövats av förmånstagaren och hur länge denna varat. Intygen skall avfattas på grundval av den officiella beskrivningen av näringsverksamheten i fråga, som tillhandahålls av den medlemsstat där förmånstagaren varaktigt eller temporärt vill bedriva denna verksamhet.

3. Värdlandet skall ge vederbörande tillstånd att utöva näringsverksamheten i fråga efter ansökan, förutsatt att den verksamhet som avses i intyget på väsentliga punkter överensstämmer med den beskrivning av näringsverksamheten som meddelats enligt punkt 1 och förutsatt att övriga krav som fastställts i denna stat är uppfyllda."

9 Det skall tilläggas att direktiv 64/427, som var i kraft vid tidpunkten för de i målet vid den nationella domstolen relevanta sakomständigheterna, har upphävts genom Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/42/EG av den 7 juni 1999 om införande av en ordning för erkännande av kvalifikationer för de former av yrkesverksamhet som omfattas av direktiven om liberalisering och övergångsåtgärder samt om komplettering av den allmänna ordningen för erkännande av kvalifikationer (EGT L 201, s. 77).

Nationell rätt

10 Utövandet av hantverk regleras i Tyskland av Handwerksordnung (lag om utövande av hantverk), vars lydelse som gällde vid sakomständigheterna vid den nationella domstolen är den av den 20 december 1993 (*BGBl.* 1993 I, s. 2256). Enligt artikel 1.1 första meningen i Handwerksordnung skall tillstånd att utöva hantverk som egenföretagare endast ges till fysiska eller juridiska personer och till

enskilda bolag som registrerats i hantverksregistret (Handwerksrolle). En sådan registrering motsvarar beviljandet av ett tillstånd att yrkesmässigt utöva nämnda verksamhet.

11 Enligt artikel 7.1 första meningen i Handwerksordnung skall "registrering i hantverksregistret ske av den som har avlagt mästarprov i det hantverk som han avser att utöva eller i ett hantverk som är närstående detta hantverk...".

12 Artikel 8.1 första meningen i Handwerksordnung föreskriver att "i undantagsfall skall tillstånd till registrering i hantverksregistret ges om en sökande kan visa att han är i besittning av de kunskaper och färdigheter som krävs för att som egenföretagare utöva det hantverk som han avser att ägna sig åt".

13 Enligt artikel 9 i Handwerksordnung är förbundsekonomiministern behörig att besluta om de villkor på vilka medborgarna i andra medlemsstater kan få ett sådant specialtillstånd till registrering i hantverksregistret utöver de fall som avses i artikel 8.1 i Handwerksordnung. På grundval av denna bestämmelse antog förbundsekonomiministern den 4 augusti 1966 en förordning om villkoren för registrering i hantverksregistret av medborgare i andra medlemsstater (*BGBl.* 1966 I, s. 469, nedan kallad Verordnung). Verordnung införlivade bestämmelserna i artiklarna 3, 4.2 och 4.3 i direktiv 64/427 med tysk rätt.

14 Artikel 1 i Verordnung, enligt dess ändrade lydelse av den 20 december 1993 (*BGBl.* 1993, I, s. 2256), föreskriver följande:

"Specialtillstånd till registrering i hantverksregistret beträffande yrke som anges i bilaga A till Handwerksordnung, med undantag av de yrken som anges i

punkterna 17, 89—91 och 93—95, förutom i de fall som föreskrivs i artikel 8.1 i Handwerksordnung, skall ges medborgare i andra medlemsstater i den Europeiska ekonomiska gemenskapen eller i en annan stat som är part i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet då

1. sökanden har utövat den berörda verksamheten i en annan medlemsstat under följande villkor:

   a) under minst sex på varandra följande år som egenföretagare eller som företagsledare,

   b) under minst tre på varandra följande år som egenföretagare eller som företagsledare efter att ha genomgått minst tre års utbildning för verksamheten i fråga,

   c) under minst tre på varandra följande år som egenföretagare eller under minst fem år som anställd, eller

   d) under minst fem på varandra följande år i chefsbefattning, varav minst tre år i teknisk chefsställning med ansvar för minst en avdelning inom företaget, efter att ha genomgått minst tre års utbildning för verksamheten i fråga, samt då

2. den utövade verksamheten motsvarar det som är mest utmärkande för beskrivningen av den verksamheten för vilken undantag söks."

15 Enligt begäran om förhandsavgörande skall följande tillståndsförfarande tillämpas för utövning av hantverk och för registrering i hantverksregistret. Varaktigheten av yrkesverksamheten och kvalifikationerna måste till företagaren intygas av ett behörigt organ i ursprungsmedlemsstaten. Detta intyg måste inges personligen av företagaren till den behöriga hantverkskammaren och i förekommande fall översättas till tyska. Hantverkskammaren prövar därefter om villkoren i Verordnung är uppfyllda och vidarebefordrar intyget jämte en av företagaren ifylld ansökan om specialtillstånd till vederbörande Regierungspräsident (behörig förvaltningsmyndighet). Avgiften för ett specialtillstånd är mellan 300 och 500 DEM. Efter beslut om tilldelning av specialtillståndet skickas detta till företagarens privata adress. Försedd med detta specialtillstånd, och efter att ha uppvisat ett utdrag ur handelsregistret av nyare datum och betalat en andra ansökningsavgift, kan företagaren ansöka om registrering i hantverksregistret vid den behöriga hantverkskammaren. Därefter skickas en hantverkslegitimation till den utländske företagarens företagsadress. Från och med det datum då han mottar detta kort har den utländske företagaren rätt att som egenföretagare utöva hantverk i Tyskland.

Tvisten vid den nationella domstolen och begäran om förhandsavgörande

16 Josef Corsten bedriver arkitektverksamhet som egenföretagare. I samband med byggnadsarbeten i Tyskland gav denne ett företag etablerat i Nederländerna i uppdrag att utföra golvläggningsarbeten. Företaget som skulle utföra dessa arbeten utförde lagligen dylika arbeten i Nederländerna, men det var inte registrerat i hantverksregistret i Tyskland. Det pris per kvadratmeter som begärdes av detta företag för golvläggningsarbetena var betydligt lägre än vad tyska hantverksföretag skulle ha fakturerat för samma arbeten.

17 Genom beslut av den 2 januari 1996 utfärdade den tyska arbetstillsynsmyndigheten en straffavgift om 2 000 DEM till Josef Corsten avseende brott mot den tyska lagen om bekämpning mot svartarbete. Enligt denna lag skall den som ger ett företag som inte är registrerat i hantverksregistret i uppdrag att utföra

självständiga hantverksarbeten åläggas straffavgift. Det är ostridigt att golvläggningsarbeten i Tyskland omfattas av denna kategori arbeten.

18 Josef Corsten överklagade detta beslut till Amtsgericht Heinsberg.

19 Amtsgericht Heinsberg var tveksam till huruvida de tyska reglerna, särskilt vad gäller kravet på registrering i hantverksregistret, var förenliga med gemenskapsrätten rörande friheten att tillhandahålla tjänster. Amtsgericht Heinsberg har därför vilandeförklarat målet och ställt domstolen följande tolkningsfråga:

"Är det förenligt med gemenskapsrättens regler om fri rörlighet för tjänster att ett nederländskt företag, som uppfyller alla villkor för att utöva näringsverksamhet i Nederländerna, måste uppfylla andra — om än endast formella — villkor för att få utöva denna verksamhet i Tyskland?"

Bedömningen av tolkningsfrågan

20 Inledningsvis skall det preciseras att den av den nationella domstolen ställda frågan inte direkt berör Josef Corsten utan i stället det nederländska företaget som fått i uppdrag att utföra hantverksarbeten i Tyskland. Det framgår av akten att för det fall detta företag inte varit skyldigt att registreras i hantverksregistret i Tyskland, och det på så sätt hade varit möjligt för företaget att utföra de överenskomna arbetena utan att uppfylla en dylik formalitet, hade inte Josef Corsten ålagts böter för brott mot lagen om bekämpning mot svartarbete.

21 Under dessa omständigheter skall frågan förstås på så sätt att den i huvudsak avser huruvida gemenskapsrättens regler om friheten att tillhandahålla tjänster utgör hinder för tillämpningen av en medlemsstats regler som uppställer som villkor att personer etablerade i andra medlemsländer som tillhandahåller tjänster skall vara registrerade i den första medlemsstatens hantverksregister för att där kunna utöva hantverket.

22 Kreis Heinsberg har bestritt att den nationella domstolens beskrivning av tillståndsförfarandet för utövning av hantverk och registrering i hantverksregistret är riktig. Enligt Kreis Heinsberg skall företagaren först ansöka om specialtillstånd till registrering i hantverksregistret vid den myndighet som tilldelar dylika tillstånd, vilket i målet vid den nationella domstolen är den behöriga distriktsregeringen. Denna myndighet fattar sitt beslut efter att ha hört den behöriga hantverkskammaren. Efter det att specialtillstånd tilldelats skall företagaren uppvisa det för den berörda hantverkskammaren, som sedan utför registreringen i hantverksregistret.

23 Enligt Kreis Heinsberg tar detta förfarande fyra—sex veckor, vilket anses vara en rimlig tidsutdräkt. Till skillnad från vad den nationella domstolen konstaterat har Kreis Heinsberg vidare gjort gällande att företagaren inte är skyldig att uppvisa något utdrag ur handelsregistret av nyare datum och inte heller att betala en andra ansökningsavgift vid registreringen i hantverksregistret.

24 Domstolen erinrar om att den inte är behörig att avgöra huruvida den nationella domstolens tolkning av den nationella rätten är riktig eller ej. Domstolen är inte heller behörig att inom ramen för en begäran om förhandsavgörande uttala sig om huruvida nationella bestämmelser överensstämmer med gemenskapsrätten. Det åligger endast domstolen att tolka bestämmelserna i gemenskapsrätten för att tillhandahålla den nationella domstolen alla sådana uppgifter som gör det möjligt för den att pröva det där anhängiggjorda målet.

25 I detta avseende är det av vikt att tillståndsförfarandet för utövning av hantverk och registrering i hantverksregistret sker i flera etapper. Detta har inte heller bestritts av parterna. Företaget som ansöker om registrering i hantverksregistret skall inte bara vända sig till den behöriga hantverkskammaren, utan även till den behöriga förvaltningsmyndigheten. Sålunda innebär inte det av förvaltningsmyndigheten tilldelade "specialtillståndet" att företaget får rätt att utöva ett visst hantverk, utan endast att företaget får tillstånd att undantagsvis registreras i hantverksregistret vid den behöriga hantverkskammaren.

26 De personer som ansöker om registrering i hantverksregistret skall normalt ha klarat det prov som föreskrivs i den nationella rätten ("Meisterprüfung"). Det är endast i undantagsfall som den nationella rätten för att anpassa sig till gemenskapsrätten ger avkall på detta krav, så att registrering av andra personkategorier, inklusive medborgare i andra medlemsstater, blir möjlig.

27 Bedömningen av huruvida de nämnda villkoren i Verordnung är uppfyllda skall göras innan specialtillstånd till registrering meddelas.

28 Den enligt Handwerksordnung obligatoriska registreringen i hantverksregistret, som innebär att de berörda företagen måste ansluta sig till en hantverkskammare, strider enligt den tyska regeringen inte mot gemenskapsrätten. Enligt den tyska regeringen berör direktiv 64/427 endast erkännandet av verksamheter inom ramen för bedömningen av de materiella villkoren för att för första gången utöva en verksamhet i en annan medlemsstat. Direktivet reglerar emellertid inte förfarandet för registrering i hantverksregistret.

29 Kommissionen har erinrat om enligt vilka villkor som värdmedlemsstatens behöriga myndigheter skall tilldela tillstånd att utöva den ifrågavarande yrkesmässiga verksamheten i enlighet med artikel 4 i direktiv 64/427. Kommissionen har därefter noterat att direktivet inte innehåller någon annan bestämmelse om förfarandet för att bevilja tillstånd. Kommissionen har tillagt att artikel 4.3 till och med uttryckligen ger värdmedlemsstaten möjlighet att föreskriva ytterligare villkor för att bevilja tillstånd. Kommissionen har emellertid hävdat att denna stat inte har full frihet inom detta område, utan den skall utforma tillståndsförfarandet på sådant sätt att direktiv 64/427 inte förlorar sin ändamålsenliga verkan.

30 Domstolen erinrar om att direktiv 64/427 syftar till att underlätta genomförandet av etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster beträffande många former av yrkesmässig verksamhet inom industri och hantverk. Direktivet har utfärdats i väntan på en harmonisering av villkoren för tillstånd att påbörja verksamheterna i fråga i de olika medlemsstaterna, något som utgör en oundgänglig förutsättning för en full liberalisering på detta område (dom av den 29 oktober 1998 i de förenade målen C-193/97 och C-194/97, De Castro Freitas och Escallier, REG 1998, s. I-6747, punkt 19).

31 Under den tid som denna harmonisering inte genomförts avseende de i målet vid den nationella domstolen berörda verksamheterna, är medlemsstaterna i princip behöriga att fastställa villkoren för att påbörja nämnda verksamheter. De är likväl skyldiga att iaktta såväl de grundläggande friheter som föreskrivs i artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG i ändrad lydelse) och artikel 59 i fördraget som den ändamålsenliga verkan av bestämmelserna i direktiv som innehåller övergångsbestämmelser (domen i det ovannämnda målet De Castro Freitas et Escallier, punkt 23), när de utövar sin behörighet i detta avseende. Detta gäller inte bara för de materiella villkoren för att påbörja nämnda verksamheter utan även för de förfarandekrav som föreskrivs i nationell rätt.

32 Med beaktande av de vid den nationella domstolen aktuella verksamheternas natur, skall det således undersökas huruvida registreringen i hantverksregistret och det därmed sammanhängande administrativa förfarandet är förenliga med principen om frihet att tillhandahålla tjänster samt huruvida den ändamålsenliga verkan av direktiv 64/427 och i synnerhet av dess artikel 4 äventyras.

33 Enligt fast rättspraxis innebär artikel 59 i fördraget inte bara att det är nödvändigt att avskaffa all form av diskriminering på grund av nationalitet av ett tjänsteföretag som är etablerat i en annan medlemsstat utan även att det är nödvändigt att avskaffa varje inskränkning — även om den är tillämplig på inhemska tjänsteföretag och tjänsteföretag från andra medlemsstater utan åtskillnad — som innebär att tjänster som tillhandahålls av ett tjänsteföretag som är etablerat i en annan medlemsstat, där detta företag lagligen utför liknande tjänster, förbjuds, hindras eller blir mindre attraktiva (se dom av den 25 juli 1991 i mål C-76/90, Säger, REG 1991, s. I-4221, punkt 12, av den 9 augusti 1994 i mål C-43/93, Vander Elst, REG 1994, s. I-3803, punkt 14, svensk specialutgåva, volym 16, s. I-59, av den 28 mars 1996 i mål C-272/94, Guiot, REG 1996, s. I-1905, punkt 10, av den 12 december 1996 i mål C-3/95, Reisebüro Broede, REG 1996, s. I-6511, punkt 25, av den 9 juli 1997 i mål C-222/95, Parodi, REG 1997, s. I-3899, punkt 18, och av den 23 november 1999 i de förenade målen C-369/96 och C-376/96, Arblade m.fl., REG 1999, s. I-8453, punkt 33).

34 Skyldigheten för ett tjänsteföretag som är etablerat i en medlemsstat och som önskar utöva hantverk i en annan medlemsstat att registrera sig i den senare medlemsstatens hantverksregister utgör en inskränkning i den mening som avses i artikel 59 i fördraget.

35 Det är emellertid även fast rättspraxis att friheten att tillhandahålla tjänster, som är en grundläggande princip, endast får inskränkas — även om någon harmonisering inte har genomförts på detta område — genom regler som grundas på tvingande hänsyn till allmänintresset och som gäller för alla fysiska eller juridiska personer som utövar verksamhet på den mottagande medlemsstatens territorium, i den mån detta intresse inte skyddas genom de regler vilka den person som tillhandahåller tjänster är underkastad i den medlemsstat där han är etablerad (se bland annat dom av den 17 december 1981 i mål 279/80, Webb, REG 1981, s. 3305, punkt 17, svensk specialutgåva, volym 6, s. 267, av den 26 februari 1991 i mål C-180/89, kommissionen mot Italien, REG 1991, s. I-709, punkt 17, av den 26 februari 1991 i mål C-198/89, kommissionen mot Grekland, REG 1991, s. I-727, punkt 18, domen i det ovannämnda målet Säger, punkt 15, i det ovannämnda målet Vander Elst, punkt 16, i det ovannämnda målet Guiot, punkt 11 och i det ovannämnda målet Arblade m.fl., punkt 34).

36 Den tyska regeringen har anfört att systemet med legitimation för hantverkare, som grundar sig på kravet på kvalifikationer och obligatorisk anslutning till hantverkskammaren, i synnerhet syftar till att upprätthålla kvaliteten på

verksamheten och den yrkesmässiga kunskapen inom hantverkssektorn. Dessa intressen utgör tvingande hänsyn till allmänintresset och kan inte säkerställas genom bestämmelser i den medlemsstat som den som tillhandahåller tjänsterna är etablerad i.

37 Kreis Heinsberg har gjort gällande att hantverksregistrets funktion är att vara ett offentligt register som innehåller uppgifter om hantverkare som utövar sin verksamhet som egenföretagare inom den berörda hantverkskammarens område. Hantverksregistret syftar sålunda till att möjliggöra för myndigheterna och allmänheten att känna till vilka personer som har fått tillstånd att såsom egenföretagare utöva hantverk inom den berörda hantverkskammarens område och följaktligen att kunna ge hantverkstjänster i uppdrag till företag som kan tillhandahålla tjänster av god kvalitet.

38 I likhet med vad kommissionen anfört grundas syftet att säkerställa en god kvalitet på utförda hantverksarbeten och att skydda mottagarna av dessa arbeten på tvingande hänsyn till allmänintresset som rättfärdigar inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster.

39 Tillämpningen av en medlemsstats nationella regler på en person som tillhandahåller tjänster och som är etablerad i en annan medlemsstat skall emellertid enligt proportionalitetsprincipen vara ägnad att säkerställa förverkligandet av det syfte som eftersträvas genom den och får inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta syfte (se bland annat domen i det ovannämnda målet Säger, punkt 15, och domen i det ovannämnda målet Arblade m.fl., punkt 35).

40 Sådana regler som de nationella reglerna i målet vid den nationella domstolen går emellertid utöver vad som är nödvändigt för att uppnå syftet att bibehålla en god kvalitet på de tillhandahållna tjänsterna, även om reglerna tillämpas på personer som tillhandahåller tjänster oavsett denna persons nationalitet, och förefaller vara ägnade att säkerställa förverkligandet av det nämnda syftet.

41 Den bedömning som görs innan ett specialtillstånd till registrering i hantverksregistret beviljas kan huvudsakligen endast vara formell, eftersom denna bedömning skall begränsas till att klarlägga om villkoren i artikel 3 i direktiv 64/427 är uppfyllda. Det framgår av artikel 4 i direktivet att myndigheterna i värdmedlemsstaten vid bedömningen i princip är bundna av de konstateranden som gjorts i intyget som utfärdats av tjänsteföretagets hemviststat beträffande vilka former av yrkesmässig verksamhet som faktiskt utövats av tjänsteföretaget och hur länge denna verksamhet varat. Vid registreringen i hantverksregistret skall någon ytterligare bedömning inte göras.

42 Då anledningen för att kräva registrering i hantverksregistret är av rent administrativ natur kan detta däremot inte berättiga att en medlemsstat avviker från gemenskapsrättens bestämmelser. Denna princip gäller i ännu högre grad när ifrågavarande avvikelse får till följd att utövandet av en av de grundläggande friheterna i gemenskapen omöjliggörs eller begränsas (se bland annat dom av den 26 januari 1999 i mål C-18/95, Terhoeve, REG 1999, s. I-345, punkt 45, och domen i det ovannämnda målet Arblade m.fl., punkt 37).

43 Såsom den österrikiska regeringen riktigt noterat kan en medlemsstat inte göra tillhandahållandet av tjänster i den medlemsstaten avhängigt av att samtliga villkor för etablering respekteras. Annars finns det en risk för att fördragets bestämmelser — som just avser att säkerställa friheten att tillhandahålla tjänster — förlorar sin ändamålsenliga verkan.

44 I förevarande fall görs det i värdmedlemsstatens rättsordning inte någon skillnad, beträffande företag från andra medlemsstater som önskar tillhandahålla hantverkstjänster i den första staten, mellan de företag som bara är etablerade i hemviststaten och de företag som enligt artikel 52 i fördraget även är etablerade i värdmedlemsstaten. Dessa två företagskategorier omfattas av samma skyldighet att vara registrerade i hantverksregistret för att kunna utföra hantverksarbeten i värdmedlemsstaten.

45 Kravet på registrering i hantverksregistret innebär att de berörda företagen måste ansluta sig till hantverkskamrarna och följaktligen att de måste erlägga tillkommande medlemsavgifter. Även om detta registreringskrav skulle kunna vara berättigat vid etablering i värdmedlemsstaten, vilket dock inte är fallet i målet vid den nationella domstolen, är det inte nödvändigtvis berättigat för sådana företag som endast avser att tillhandahålla tjänster i värdmedlemsstaten temporärt eller rent av en enda gång.

46 För det fall tillståndsförfarandet på grund av den obligatoriska registreringen i hantverksregistret blir längre och mer kostsamt, så att den beräknade vinsten, åtminstone beträffande små projekt, inte längre är ekonomiskt intressant, kan de berörda företagen avskräckas från att fullfölja sitt projekt. Följaktligen föreligger det en risk att friheten att tillhandahålla tjänster, som är en grundläggande princip i fördraget, och direktiv 64/427 förlorar sin ändamålsenliga verkan för dessa företag.

47 Följaktligen får värdmedlemsstatens tillståndsförfarande varken försena eller försvåra utövandet av en i en annan medlemsstat etablerad persons rättigheter att tillhandahålla tjänster i den första staten, när bedömningen av villkoren för att påbörja de berörda verksamheterna har genomförts och det har fastställts att dessa villkor är uppfyllda.

48 Vidare får ett eventuellt krav på registrering i värdmedlemsstatens hantverksregister, om det skulle vara berättigat, inte medföra ytterligare administrativa kostnader eller en skyldighet att erlägga medlemsavgifter till en hantverkskammare.

49 Mot bakgrund av vad som anförts ovan bör svaret på tolkningsfrågan bli att artikel 59 i fördraget och artikel 4 i direktiv 64/427 utgör hinder för tillämpningen av en medlemsstats regler som innebär att tjänsteföretag som är etablerade i andra medlemsstater får utföra hantverkstjänster i den förstnämnda medlemsstaten endast om de har fullgjort ett tillståndsförfarande som försenar eller

försvårar utövandet av friheten att tillhandahålla tjänster, när bedömningen av villkoren för att påbörja de berörda verksamheterna har genomförts och det har fastställts att dessa villkor är uppfyllda. Vidare får ett eventuellt krav på registrering i värdmedlemsstatens hantverksregister, om det nu är berättigat, inte medföra ytterligare administrativa kostnader eller en skyldighet att erlägga medlemsavgifter till en hantverkskammare.

Rättegångskostnader

50 De kostnader som har förorsakats den tyska och den österrikiska regeringen samt kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående den fråga som genom beslut av den 13 februari 1998 och efter komplettering av den 22 juni samma år har ställts av Amtsgericht Heinsberg — följande dom:

Artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) och artikel 4 i rådets direktiv 64/427/EEG av den 7 juli 1964 med detaljbestämmelser om över-

gångsåtgärder för egenföretagare inom tillverknings- och processindustrin tillhörande ISIC-huvudgrupperna 23—40 (industri och hantverk) utgör hinder för tillämpningen av en medlemsstats regler som innebär att tjänsteföretag som är etablerade i andra medlemsstater får utöva hantverkstjänster i den förstnämnda medlemsstaten endast om de har fullgjort ett tillståndsförfarande som försenar eller försvårar utövandet av friheten att tillhandahålla tjänster, när bedömningen av villkoren för att påbörja de berörda verksamheterna har genomförts och det har fastställts att dessa villkor är uppfyllda. Vidare får ett eventuellt krav på registrering i värdmedlemsstatens hantverksregister, om det nu är berättigat, inte medföra ytterligare administrativa kostnader eller en skyldighet att erlägga medlemsavgifter till en hantverkskammare.

Rodríguez Iglesias	Moitinho de Almeida	Edward
Sevón	Schintgen	Kapteyn
Gulmann	Ragnemalm	Wathelet

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 3 oktober 2000.

R. Grass — Justitiesekreterare

G.C. Rodríguez Iglesias — Ordförande